

mgr Marta Statkiewicz

Katedra Prawa Międzynarodowego i Europejskiego

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii

Uniwersytet Wrocławski

Streszczenie rozprawy doktorskiej

pt.: *Kultura jako obszar działań Unii Europejskiej*

napisanej pod kierownictwem dr. hab. Bartłomieja Krzana, prof. UWr

Traktaty założycielskie Wspólnot Europejskich, które koncentrowały się na celach ekonomicznych, traktowały kulturę jako dziedzinę niegospodarczą znajdującą się poza ich kompetencjami. Nie oznacza to, że była ona poza zainteresowaniem Wspólnot. Problemy wartości kulturowych niektórych towarów i usług pojawiły się w związku z wykonaniem przez nie kompetencji gospodarczych. Dopiero wejście w życie traktatu z Maastricht w 1993 r. pozwoliło Unii Europejskiej na podejmowanie usankcjonowanych działań w dziedzinie kultury. Zgodnie z postanowieniami traktatów, obszar ten jest uregulowany w art. 167 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) i wchodzi w zakres kompetencji wspierających, uzupełniających i koordynujących działania państw członkowskich na podstawie art. 6 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE).

Aktywność Unii Europejskiej podejmowana w oparciu o art. 167 TFUE ma przyczyniać się do rozkwitu kultur państw członkowskich przy szczególnym poszanowaniu ich narodowej i regionalnej różnorodności, a także podkreślać znaczenie wspólnego dziedzictwa kulturowego. Na przestrzeni lat instytucje EU wypracowały własną nomenklaturę w tym zakresie. Najbardziej pojemnym pojęciem zdaje się być określenie „europejskiego/wspólnego obszaru kulturowego” (ang. *European/common cultural area*), które nasuwa bezpośrednie konotacje z Europejskim Obszarem Gospodarczym (ang. *European Economic Area*) stanowiącym formę głębokiej integracji ekonomicznej. W porównaniu do polityk gospodarczych UE, unijna polityka kulturalna podlega pewnym ograniczeniom w postaci m.in. zakazu harmonizacji prawa państw członkowskich, co jest wszakże naturalnym instrumentem tych pierwszych. Aspekty kulturowe oraz wartość ekonomiczna niektórych dóbr i usług są jednak ze sobą ściśle powiązane.

Celem niniejszej rozprawy jest odkodowanie normatywnej istoty kultury w prawie UE, a także określenie jej korelacji z politykami Unii. Z tego powodu analizie poddano dwie

wybrane polityki gospodarcze UE: rynku wewnętrznego oraz reguł konkurencji, a także unijną politykę kulturalną realizowaną na podstawie art. 167 TFUE. Z celem rozprawy wiąże się z główny problem badawczy dotyczący określenia statusu kultury w powyższych politykach oraz wskazania ram znaczeniowych europejskiego obszaru kulturowego. W tym kontekście kluczowe jest także zbadanie, w jakim zakresie ochrona przejawów wartości kulturowych powinna być rozpatrywana jako istotny element konstrukcyjny Unii Europejskiej, stanowiący zarazem spoiwo analizowanych polityk, przy uwzględnieniu odmienności stosowanych przez nie instrumentów prawnych.

Rozprawa składa się z czterech rozdziałów. Zawiera także wstęp oraz zakończenie.

We wstępie określony został przedmiot i obszar badawczy rozprawy. Wskazano w nim również główną tezę badawczą i pytania pomocnicze, a także rodzaje wykorzystanych metodologii oraz źródeł w celu ich weryfikacji.

Rozdział I jest poświęcony próbie definicji pojęcia kultury, a także określenia jej miejsca w prawie Unii Europejskiej. Analizie poddano rozwój unijnego zainteresowania tą dziedziną, również pod kątem jej interakcji z innymi politykami UE. Międzysektorowy charakter kultury powoduje, iż podlega ona różnorodnym normom i jest regulowana różnymi instrumentami prawnymi. Z tego powodu omówiono również kompetencje Unii Europejskiej do stanowienia prawa w tym obszarze, a także system instytucjonalny Unii przedstawiając najważniejsze instytucje, organy i agencje, które odgrywają istotną rolę w określaniu ram funkcjonowania przejawów działalności kulturalnej w UE.

Rozdział II skupia się na kompleksowym przedstawieniu zasad działania sektora kultury w ramach rynku wewnętrznego. Omówiono w nim systemowe warunki wykonywania działalności kulturalnej, w tym problem kolizji wartości kulturowych ze swobodami. Na tej podstawie dokonano szczegółowej analizy unijnych przepisów obejmujących przepływ dóbr kultury, a także usług kulturalnych. Osobne miejsce poświęcono także kompleksowemu omówieniu zasad funkcjonowania audiowizualnych usług medialnych jako szczególnych usług z zakresu sektora kultury.

Rozdział III przedstawia ramy funkcjonowania dóbr i usług kulturalnych w świetle unijnych reguł konkurencji. Analizie poddano regulacje prawne oraz właściwe orzecznictwo dotyczące zakazu zawierania porozumień ograniczających konkurencję, zakazu nadużywania pozycji dominującej, kontroli koncentracji i monopoli państwowych pod kątem ich stosowania do przedsiębiorstw z sektora kultury. Dopełnieniem tego zagadnienia jest także omówienie unijnych przepisów oraz dotychczasowej praktyki w zakresie dopuszczalnej pomocy państwa dla różnych przejawów działalności kulturalnej.

Rozdział IV analizuje mechanizmy realizacji unijnej polityki kulturalnej, której podstawa prawna znajduje się w art. 167 TFUE. Składają się na nie zarówno rozwijane od końca lat 80. XX wieku programy kulturalne, jak i inne działania stanowiące instrumenty *soft power*. Szczególne miejsce poświęcono również współpracy Unii Europejskiej z wybranymi państwami trzecimi, a także organizacjami międzynarodowymi działającymi w obszarze kultury. Dopelnieniem tego zagadnienia jest także analiza aktywności państw członkowskich i omówienie ich roli w objęciu materii kultury ponadnarodowymi ramami współpracy.

Przedstawiona konstrukcja rozprawy pozwoliła na sformułowanie uwag ogólnych i szczegółowych odnoszących się do określonych problemów badawczych. W zakończeniu dokonano również weryfikacji uprzednio postawionej tezy badawczej.

Maciej Stokiewicz